

Havaintoja harmaan talouden ja talousrikollisuuden toimintaympäristöstä

Torjuntaviranomaisille helmikuussa 2024 lähetetyn kyselyn tuloksia

Teemme harmaan talouden torjunnasta näkyvää.

Torjunta kuuluu kaikille.

Toimintaympäristön muutokset kysely

- Harmaan talouden ja talousrikollisuuden tilannekuvan toimituskunnan toteuttama kysely torjuntaviranomaisille, ministeriöille ja organisaatioille keväällä 2024.
- Muutokset harmaassa taloudessa ja talousrikollisuudessa sekä niiden torjunnassa.
- Kyselyn tavoitteena on
 - arvioida viranomaisyhteistyön muutoksia,
 - selvittää torjuntaviranomaisten näkemyksiä sekä havaintoja toimintaympäristöstä ja sen muutoksista edellisen vuoden ajalta,
 - selvittää millaisia muutoksia tai uhkia viranomaiset ennakoivat kohdistuvan toimintaympäristöön lähitulevaisuudessa.
- Kysely tuottaa ajankohtaista tietoa viranomaisten toiminnasta, ilmiöistä ja harmaan talouden tekotavoista.
- Havainnot edistävät torjuntatyötä.
- Tulokset muodostavat yhden osan harmaan talouden ja talousrikollisuuden tilannekuvasta.

Kyselyn tuloksia

Valvonnan kohonneita haasteita

Nostoja väärinkäytöksistä ja rikollisuudesta

Muutoksia viranomaisten toimintakentässä

Valvonnan kohonneita haasteita

Teemme harmaan talouden torjunnasta näkyvää.

Torjunta kuuluu kaikille.

Työn murros on muuttanut valvontatyötä

- Toiminta ja tieto on pirstaleista
 - Useat toimijat ja kasvava tietomäärä sitovat resursseja
 - Vastuiden selvittäminen on vaikeutunut
 - Uusia toimialoja, toimijoita myös rekistereiden ulkopuolella
- Siirtyminen työsuhteista yrittäjyyteen → lisäävät väärinkäytöksiä ja valvonnan tarvetta
- Myydään ja välitetään alihankintasopimuksia - myös pimeästi

Väärät tiedot uhkaavat yhteiskunnan toimintoja

- Digitalisaatio, automaatio ja sähköinen tunnistaminen
- Sähköisten identiteettien väärinkäytökset
- Tekoäly ja muut vastaavat sovellukset
 - Kirjanpito, asiakirjat, valokuvat
 - Katvealueet ja muut porsaanreiät
- Väärä tieto voi muuttua rekistereissä viranomaistiedoksi
 - Annettuja tietoja korjataan tai mitätöidään
 - Tiedon yli-ilmoittaminen ja massailmoitukset

Rekisteröinteihin liittyy riskejä

- Yritykset työkaluina myös petosrikollisuudessa
- Verokortti, veronumero tai vastuuasema yrityksessä ilman työnteko-oikeutta
- Vahvasti tunnistamattomien työntekijöiden rekisteritiedot
- Rekisteröinnit Suomen ulkopuolella - tunnistamisvälineet ja tiedon luotettavuus

Kansainväliset muutostekijät vaikuttavat valvontaympäristöön

- Sodat ja konfliktit, inflaatio sekä ilmastonmuutos
 - vaikuttavat esimerkiksi yritysten kauppaan ja liikennevirtoihin sekä ihmisten liikkuvuuteen
- Maksamisen ja kaupankäynnin kanavat yhä kansainvälisempiä
 - Kansainväliset nettipankit, maksupäätteet, maksukortit ja virtuaalivaluutat
 - Ammattimaiset avustajat
 - Verkkokauppa ja tavaravirrat

Muita havaintoja valvontatyöstä

- Puutteelliset tilinpäätöstiedot, kirjanpidot, edunsaajatiedot jne.
- Luvanvaraista toimintaa ohjaavan sääntelyn laiminlyönnit
- Viranomaisten valvontarajojen tunnustelua
- Ymmärtämättömyys viranomaistoiminnan tarpeellisuudesta
- Viranomaisten erilaiset sanktiokäytännöt

Nostoja väärinkäytöksistä ja rikollisuudesta

Teemme harmaan talouden torjunnasta näkyvää.

Torjunta kuuluu kaikille.

Työperäinen hyväksikäyttö on myös harmaata taloutta

- Hyväksikäyttö on kilpailukeino ja osa yrityksen ansaintamallia
- Riskiä lisää tarve ulkomaiseen työvoimaan, joustavaan ja tilapäiseen työvoimaan sekä pitkät alihankintaketjut
- Työvoiman välittäjillä pöytälaatikkoyrityksiä ja bulvaaneja
- Maatalouden kausityö, rakentaminen, teollisuus sekä ravintola-, siivous- ja hyvinvointiala
- Ilmiön tunnistaminen ja torjunta on parantunut

Pakotevalvonta työllistää viranomaisia

- Pakotteiden kiertämistä ja tekotapoja tunnistetaan paremmin
- Pakotevalvontaa haastaa
 - kansainvälinen toiminta ja rahaliikenne sekä uudet tekotavat
 - yhteistyöhaluttomien maiden hyödyntäminen
 - keinotekoiset omistusjärjestelyt
 - resurssit ja selvittämisen hitaus
- Kuljetus, logistiikka ja huolinta ovat riskisiä toimialoja

Elintarvikeketjun väärinkäytöksissä toimintaa harjoitetaan usein rekistereiden ulkopuolella

- Kadonneet tai omaan käyttöön teurastetut tuotantoeläimet
- Torimyynti ja markkinat
- Pimeän tai epäselvän lihan tuonti
- Laittomasti valmistettuja tai vääränsisältöisiä tuotteita ostetaan myös tietämättä → hintataso kertoo usein myös sisällöstä tai laadusta
- Rekisterien ulkopuolinen toiminta ja lyhyen elinkaaren yhtiöt
- Riskejä nostavat kasvava kysyntä ja kaatolupien vähentyminen sekä saman tahon vastuu tuotannosta lopputuotteeseen saakka

Järjestäytynyt rikollisuus hyväksikäyttää yhteiskunnan rakenteita

- Järjestäytynyt rikollisuus monimuotoistuu ja kansainvälistyy
- Kiellettyjä aineita, talousrikoksia, rahanpesua ja sosiaaliturvan väärinkäytöksiä
- Rikollista toimintaa laillisen yritystoiminnan yhteydessä
- Hyödynnetään teknologiaa ja anonyymiteetteja suojaavia keinoja
- Kansallisen järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategian ja toimintasuunnitelman päivittäminen

Muutoksia viranomaisten toimintakentässä

Teemme harmaan talouden torjunnasta näkyvää.

Torjunta kuuluu kaikille.

Viranomaisyhteistyö on suunnitelmallista, torjuntatyö tuottaa onnistumisia

- Yhteistyöllä toimintaympäristön muutokseen pystytään vastaamaan tehokkaimmin
- Operatiivinen toiminta, hankkeet, tilannekuva, verkostot
- Ymmärrys toisten viranomaisten tekemisestä
- Tunnistetaan muiden viranomaisten tietotarpeita
- Tietojenvaihdossa tärkeää on nopeus, selkeys ja vähän kuluvat resurssit
- Reaaliaikainen kenttävalvonta ennalta estää väärinkäytöksiä
- Suuret harmaan talouden kokonaisuudet vähentyneet

Viranomaisten yhteiset hankkeet tarvitsevat jatkuvuutta

- Toimintaympäristön muutokseen on tehokasta vastata yhdessä
- Uudet ilmiöt ja valvontatehtävät, tietojenvaihdon kehittäminen
- Hankkeet tuottavat torjuntatyökaluja ja parantavat viranomaisten kykyä tunnistaa ilmiöitä
- Osa riskeistä voi jäädä ilman yhteistyötä tunnistamatta
- Ilmiöt koskevat myös sellaisia viranomaisia, joiden ydintehtävänä ei ole rikollisuuden torjunta

Taantuma ja inflaatio lisäävät harmaata taloutta

- Liiketoiminta harmaan talouden toimijoiden kanssa
- Viranomaisvelvoitteiden laiminlyönnit
- Maksuhaluttomuus ja konkurssirikokset
- Yritysten saattohoidon väärinkäytökset
- Taloudellisen luotettavuuden vaatimus

www.vero.fi/harmaa-talous-rikollisuus/

Teemme harmaan talouden torjunnasta näkyvää.

Torjunta kuuluu kaikille.